

REKREÁCIA A CESTOVNÝ RUCH

K ÚŤOVÉ OTÁZKY A K ÚŤOVÉ ZISTENIA

Aký je stav a smerovanie cestovného ruchu vo vzťahu k životnému prostrediu?

Medzi motívmi zahraničných návštevníkov SR od roku 2000 do roku 2012 dominovali aktivity v súlade s požiadavkami udržateľného rozvoja, menej priaznivým bol relatívne vysoký podiel jednoduchých a tranzitných návštevníkov prinášajúcich malý ekonomický prínos a negatívne environmentálne vplyvy. Od roku 2013 došlo k zmene metodiky zisťovania motívov, pričom prioritnými oblasťami sú trávenie dovolenky a voľného času. Najdôležitejšími motívmi dovolenkového pobytu v domácom cestovnom ruchu sú rekreácia a šport spolu s návštevou príbuzných a priateľov.

Ukazovateľ typu zahraničných návštevníkov sa z hľadiska dĺžky pobytu nevyvíja priaznivo, najvyššie (až 67,6 %) je zastúpenie zahraničných návštevníkov nevyužívajúcich ubytovacie zariadenia (tranzitní a jednoduchí netrazitní), ktorých vplyv na životné prostredie nie je vyvážený ekonomickými prínosmi plynúcimi z týchto druhov návštevnosti.

Počet ubytovacích zariadení a ich lôžkovej kapacity z dlhodobého hľadiska narastá, no stále zaostávame za priemerom EÚ i susednými krajinami. V roku 2017 došlo v SR medziročne k ďalšiemu nárastu počtu prenocovaní (o 5,6 %), v strednodobom horizonte (od roku 2000) je tento nárast ešte výraznejší (41,7 %). Priemerná dĺžka prenocovaní v strednodobom horizonte poklesla z 3,8 na 2,8 prenocovania a od roku 2011 je stabilizovaná, pričom stále zaostávame za okolitými krajinami.

Počty lokalít pre aktivity horského turizmu od roku 2001 stagnujú alebo len mierne rastú, čo je pozitívna skutočnosť z pohľadu prírodnej zložky životného prostredia.

Len asi polovica správ veľkoplošných chránených území má vlastné informačné stredisko – IS (10 oficiálnych, ďalšie 4 sú neoficiálne a Správa NP Slovenský raj má

okrem IS aj stredisko envirovýchovy). Absenciou IS sa tieto chránené územia zbavujú jednej z možností usmerňovania pohybu návštevníkov.

Medzi rokmi 2000 až 2008 bola návštevnosť jaskýň stabilizovaná na úrovni okolo 680 000 návštevníkov ročne. Po výraznom poklese v roku 2009 (o viac ako tretinu), od roku 2010 návštevnosť opäť pozvoľna narastá (633 158 návštevníkov v roku 2017).

Aké sú interakcie cestovného ruchu a životného prostredia?

Pri lokalitách pre aktivity horského turizmu došlo v roku 2017 medziročne k zmenám na území NP Malá Fatra – nárast dĺžky cykloturistických trás (na zjazdovkách).

Od roku 2000 do roku 2008 bol klesajúci trend produkcie odpadov v sektore Hotely a reštaurácie. Od roku 2009 (zmena metodiky) do roku 2017 došlo k výraznému zníženiu produkcie odpadov v ubytovacích a stravovacích službách (k ďalšiemu poklesu došlo aj medziročne). Erózia pôdy na turistických značených chodníkoch (TZCH) a cykloturistických trasách na území národných parkov má narastajúci trend, posledný rok došlo k jej stabilizácii. V roku 2017 došlo k zmenám na území TANAP-u – nárast erózie na cykloturistických trasách a naopak, na turistických značených chodníkoch sa dĺžka erózneho postihnutia mierne znížila, v ostatných územiach zmeny nenastali.

Strednodobo (od roku 2000) sa najvyššia miera ohrozenia maloplošných chránených území vplyvom aktivít cestovného ruchu prejavuje v územiach správ TANAP-u, NAPANT-u, NP Malá Fatra, PIENAP-u a NP Slovenský raj. V rámci CHKO ide najmä o správy CHKO Dunajské luhy, CHKO Malé Karpaty, CHKO Strážovské vrchy, CHKO Poľana, CHKO Cerová vrchovina, CHKO Vihorlat.

V roku 2017 došlo medziročne k zníženiu počtu stanovísk ŠOP SR k zásahom z dôvodu budovania turistických chodníkov, náučných chodníkov, bežeckých, lyžiarskych, cyklo- a mototrás, organizovania verejných podujatí, letu lietadlom alebo lietajúcim športovým zariadením, osvetleniu bežeckej a lyžiarskej trate a športového areálu a budovaniu ubytovacích zariadení (chaty, hotely). Naopak, k nárastu došlo v prípade stanovísk k budovaniu športových zariadení (vleky, lanovky) a iným činnostiam.

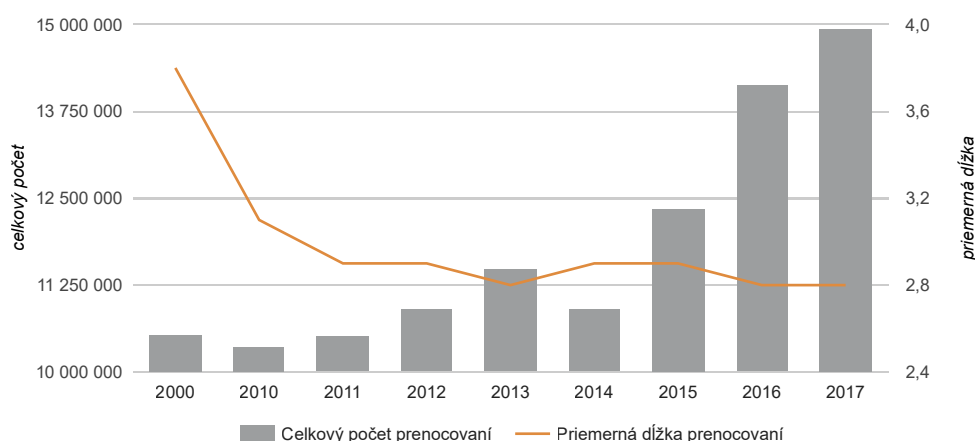
ŠPECIFICKÁ ANALÝZA REKREÁCIE A CESTOVNÉHO RUCHU

Rozvoj cestovného ruchu je **jedným z mála perspektívnych odvetví, pre ktoré má SR danosti** a ktoré sa nedajú premiestni do susedných štátov. Neznamená to však, že sa v podmienkach Slovenska môže bezhranične rozvíjať. Pre odborné zdôvodnené a exaktnejšie podložené regulácie, respektíve usmerovanie rozvoja turizmu vrátane návštevnosti je **potrebné stanovenie únosnosti územia prednostne v lokalitách vysokej návštevnosti a zraniteľného prostredia**.

Trendom v rámci SR je mierny nárast počtu prenocovaní so striedaním období asovo dlhších miernych nárastov a naopak krátkych výrazných poklesov. K výraznejšiemu poklesu

po tu prenocovaní (pokles až o takmer 17 %), v porovnaní s dlhším obdobím rastu v časovom priebehu rokov 2005 – 2008 došlo v roku 2009. Odvtedy **znovu postupne rastie počet prenocovaní, pričom v roku 2017 došlo medziročne k ďalšiemu nárastu** (o 5,6 %), v strednodobom horizonte (od roku 2000) je tento nárast ešte výraznejší (41,7 %). Od roku 2000 do roku 2011 však takmer **kontinuálne klesala priemerná dĺžka prenocovaní** poukazujúca na stupeň atraktivity cieľového miesta cestovného ruchu i úroveň rozvinutosti infraštruktúry majúcej vplyv na dĺžku realizovaných pobytov (z 3,8 prenocovaní na 2,9). Odvtedy je stabilizovaná približne na tejto úrovni (2,8 prenocovaní).

Graf 136 | Vývoj výkonov ubytovacích zariadení v SR

Zdroj: ŠÚ SR

VPLYV REKREÁCIE A CESTOVNÉHO RUCHU NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Intenzita turistickej návštevnosti nie je rovnomerne distribuovaná. Medzi turisticky najatraktívnejšie patria územia národných parkov, ale vplyvom aktivít cestovného ruchu sú aj potenciálne najohrozenejšie. Lokality pre aktivity horského cestovného ruchu sa koncentrujú na území TANAP-u, NAPANT-u a NP Malá Fatra. Z hľadiska hustoty **značených**

cyklotrás a turistických značených chodníkov (TZCH) sú vzhľadom na svoju rozlohu **v najväčšej miere fragmentované územia PIENAP-u, NP Muránska planina a NP Slovenský raj**. V roku 2017 došlo medziročne k zmenám len v území **NP Malá Fatra** – nárast dĺžky cykloturistických trás (na zjazdovkách).

Tabuľka O40I Počet lokalít pre aktivity horského turizmu za hranicami zastavaného územia obce na území národných parkov (§ 14 ods. 1 písm. b, c, d) zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny)

Názov chráneného územia	Horolezectvo a skalolezectvo	Skialpinizmus	Táborenie, stanovanie a bivakovanie	Lyžiarske strediská	Bežecké lyžovanie **	Cykloturistika **	Pešia turistika **
Tatranský národný park							
2001	celé územie*	6	-	-	-	150/0,20	600/0,81
2016	celé územie*	6	1	7	108/0,14	276/0,38	703/0,95
2017	celé územie*	6	1	7	108/0,14	276/0,38	703/0,95
Národný park Nízke Tatry							
2001	4	1	-	-	-	201/0,25	800/0,98
2016	4	6 (3 areály, 2 trasy, 1 lok.)	7	6	41,2 +vhodné TZCH	722/0,4 (vrátane OP NP)	816,5 /0,45 (vrátane OP NP)
2017	4	6 (3 areály, 2 trasy, 1 lok.)	7	6	41,2 +vhodné TZCH	764/0,42 (vrátane OP NP)	816,5 /0,45 (vrátane OP NP)
Národný park Malá Fatra							
2001	1	1	-	-	-	0	157/0,69
2016	5	0	4	2	15 +157 TZCH	35/0,15	172/0,76
2017	5	0	4	2	15 +157 TZCH	35/0,15 +4,05 zjazdové	172/0,76
Pieninský národný park							
2001	0	0	0	0	-	15/0,4	60/1,6
2016	0	0	2	0	27/0,70	21/0,60	52/1,40
2017	0	0	2	0	27/0,70	21/0,60	52/1,40
Národný park Slovenský raj							
2001	1	0	3	5	1	60/0,3	275/1,39
2016	10***	0	3	5	88 +vhodné TZCH (vrátane OP NP)	102/0,5	238/1,3
2017	10***	0	3	5	88 +vhodné TZCH (vrátane OP NP)	102/0,5	238/1,3
Národný park Muránska planina							
2001	3	0	-	0	-	-	318/1,57
2016	2	0	3 (k tomu bivakovanie: do 100 m od TZCH okrem NPR, PR a CHA)	0	44 +všetky TZCH, t.j. 362 (vrát. OP)	198 (NP vrátane OP)	318 (vrátane OP)
2017	2	0	3 (k tomu bivakovanie: do 100 m od TZCH okrem NPR, PR a CHA)	0	44 +všetky TZCH, t.j. 362 (vrát. OP)	198 (NP vrátane OP)	318 (vrátane OP)

VPLYV HOSPODÁRSKÝCH ODVETVÍ NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Názov chráneného územia	Horolezectvo a skalolezectvo	Skialpinizmus	Táborenie, stanovanie a bivakovanie	Lyžiarske strediská	Bežecké lyžovanie **	Cykloturistika **	Pešia turistika **
Národný park Poloniny							
2001	0	0	-	-	-	-	119/0,4
2016	0	0	2	1	142/0,48	33/0,11	85/0,29
2017	0	0	2	1	142/0,48	33/0,11	85/0,29
Národný park Slovenský kras****							
2016	1	0	4	0	vhodné TZCH	38/0,19	270/0,78
2017	1	0	4	0	vhodné TZCH	40/0,20	270/0,78
Národný park Veľká Fatra****							
2016	8	1+TZCH	6	3	302/0,75	140/0,32	333/0,81
2017	8	1+TZCH	6	3	302/0,75	150/0,40	390/1,00

Zdroj: ŠOP SR

Poznámka:

* – okrem 8 lokalít vymedzených v návštevnom poriadku, kde je horolezectvo zakázané

** – v prípade bežeckého lyžovania, cykloturistiky a pešej turistiky sú uvedené údaje o dĺžke značených bežeckých trás, cyklotrás, resp. turistických značených chodníkov v km, resp. v km/km²

*** – vrátane lezenia po ľadopádoch

**** – NP Slovenský kras a NP Veľká Fatra boli vyhlásené až v roku 2002

Výrazným environmentálnym problémom je **neustály nárast dĺžky eróziou postihnutých TZCH, nachádzajúcich sa v pásme nad hornou hranicou lesa i v roklinách**, kde sú v dôsledku extrémnych klimatických podmienok výrazne zhoršené podmienky pre regeneráciu pôd i vegetácie. **Kritická erózia pôdy na turistických značených chodníkoch sa prejavuje na území NAPANT-u, NP Malá Fatra, NP Muránska**

planina a na území TANAP-u. Erózia má narastajúci trend, ale v poslednom roku sa situácia stabilizovala. V roku 2017 došlo k zmenám na území TANAP-u – nárast erózie na cykloturistických trasách (o 1,7 km), a naopak, na turistických značených chodníkoch sa dĺžka erózneho postihnutia mierne znížila (o 4 km).

Tabuľka O41 I Erózia pôdy na turistických značených chodníkoch a cykloturistických trasách na území národných parkov

Názov chráneného územia	Celková dĺžka eróziou postihnutých cykloturistických trás (km/ % z celkovej dĺžky)	Celková dĺžka eróziou postihnutých turistických značených chodníkov (km/ % z celkovej dĺžky)
Tatranský národný park		
2001	0	30/5,0
2016	21,8/7,9	252/33
2017	23,5/8,5	248/35,5
Národný park Nízke Tatry		
2001	0	390/48,7
2016	90/12	570/70
2017	90/12	570/70
Národný park Malá Fatra		
2001	všetky cyklotrasy sú súčasťou TZCH	50/31,8
2016	všetky cyklotrasy sú súčasťou TZCH	125/74,85
2017	všetky cyklotrasy sú súčasťou TZCH	125/74,85

Názov chráneného územia	Celková dĺžka eróziou postihnutých cykloturistických trás (km/ % z celkovej dĺžky)	Celková dĺžka eróziou postihnutých turistických značených chodníkov (km/ % z celkovej dĺžky)
Pieninský národný park		
2001	2/13,3	2/3,3
2016	4/19	4/7,7
2017	4/19	4/7,7
Národný park Slovenský raj		
2001	0	50/18,2
2016	4/4	24/10
2017	4/4	24/10
Národný park Muránska planina		
2001	0	53/16,7
2016	2,94/2	118/37,2
2017	2,94/2	118/37,2
Národný park Poloniny		
2001	0	1/1
2016	0	4/4,7
2017	0	4/4,7
Národný park Slovenský kras*		
2016	15/10	30/11,1
2017	15/10	30/11,1
Národný park Veľká Fatra*		
2016	3,0/2,3	15/4,5
2017	3,0/2,3	15/4,5

Zdroj: ŠOP SR

Poznámka:

* – NP Slovenský kras a NP Veľká Fatra boli vyhlásené až v roku 2002

Na kategórie chránených území celkovo pripadá 60–80% stanovísk ŠOP SR k zásahom do prírody a krajiny vyžadujúcich súhlas príslušného orgánu ochrany prírody (predovšetkým územia TANAP-u, NAPANT-u, NP Slovenský raj a NP Malá Fatra). Z hľadiska kategórií chránených území najviac stanovísk k zásahom v časovom období rokov 2003–2017 pripadalo na ochranné pásma národných parkov i chránené krajinné oblasti a národné parky, najmenej na voľnú krajinu. V roku 2017 došlo medziročne k zníženiu po tu

stanovísk ŠOP SR k zásahom z dôvodu budovania turistických chodníkov, národných chodníkov, bežeckých, lyžiarskych, cyklo- a mototrás, organizovania verejných podujatí, letu lietadlom alebo lietajúcim športovým zariadením, osvetlenia bežeckej a lyžiarskej trate a športového areálu a budovania ubytovacích zariadení (chaty, hotely). Naopak, k nárastu došlo v prípade stanovísk k budovaniu športových zariadení (vleky, lanovky) a iným inštaláciám.

Tabuľka O42I Počet stanovísk ŠOP SR k zásahom do prírody a krajiny súvisiacich s aktivitami cestovného ruchu

Druh inosti	Počet posudzovaných zámerov				
	Rok	NPR, PR, NPP, PP, CHA, CHKP	Národný park	Ochranné pásmo NP, CHKO	Vo nákrájine
Budovanie a význaenie turistického chodníka, národného chodníka, bežeckej trasy, lyžiarskej trasy, cyklotrasy alebo mototrasy (§ 13 ods. 2 zákona . 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny)	2016	12	15	35	21
	2017	7	8	32	16
Organizovanie verejných telovýchovných, športových a turistických podujatí, ako aj iných verejnosti prístupných spoločenských podujatí za hranicami zastavaného územia obce alebo mimo športových a rekreačných areálov na to určených (§ 13 ods. 2 a § 14 ods. 1 zákona . 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny)	2016	59	63	86	23
	2017	41	71	71	15
Let lietadlom alebo lietajúcim športovým zariadením, najmä klzákom, ktorých výška letu je menšia ako 300 m nad najväšou prekážkou v okruhu 600 m od lietadla alebo lietajúceho športového zariadenia (§ 14 ods. 2 zákona . 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny)	2016	8	4	4	0
	2017	2	6	4	1
Osvetlenie bežeckej trate, lyžiarskej trate a športového areálu mimo uzavretých stavieb (§ 14 ods. 2 zákona . 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny)	2016	0	0	1	2
	2017	0	0	1	0
Budovanie ubytovacích zariadení (chaty, hotely...)	2016	7	38	93	27
	2017	1	9	40	8
Budovanie športových zariadení (vleky, lanovky...)	2016	0	4	7	5
	2017	1	15	64	3
Iné	2016	10	12	15	3
	2017	10	34	14	5

Zdroj: ŠOP SR

Poznámka:

* - NPR = národná prírodná rezervácia, PR = prírodná rezervácia, NPP = národná prírodná pamiatka, PP = prírodná pamiatka, CHA = chránený areál, CHKP = chránený krajinný prvok